

Datum
2020-01-15

Ert nr.

Vårt nr.
2020/1

Justitiedepartementet
Endast per e-post till
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Hemställan med anledning av en eventuell utredning om personalförsörjningen av det civila försvaret

Centrum för vapenfrihet, CFV, är en partipolitiskt och religiöst obunden organisation som inrättades av den sista Civilpliktskongressen 2008. CFV har som syfte att bl.a. främja respekt för ställningstaganden mot att använda vapen samt att studera och bevaka tillämpningen av bestämmelserna om rätten att vara vapenfri. CFV:s styrelse består av tidigare ledamöter i Civilpliktsrådet och dess föregångare VMO och VTP-AG.

CFV har noterat att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har uppmärksammat regeringen på att det bör utredas hur det civila försvaret kan personalförsörjas och om civilplikten bör aktiveras (Ju2019/03951/SSK).

CFV vill framföra följande inför arbetet med eventuella utredningsdirektiv.

Medinflytande för civilpliktiga som beviljats rätt att vara vapenfri

Centrum för vapenfrihet hemställer att en utredning om personalförsörjningen av det civila försvaret också får i uppdrag att utreda hur det centrala medinflytandet för de civilpliktiga med lång grundutbildning ska vara utformat, eller att denna fråga utreds i annan ordning.

Det nu gällande regelverket för medinflytande för totalförsvarspliktiga medför den olyckliga konsekvensen att en civilpliktig som beviljats rätt att vara vapenfri och som är aktuell som ledamot i Pliktrådet, ställs inför valet att avstå från sin demokratiska rättighet att företräda sin grupp, eller att avstå från sin lagstadgade rätt att inte tjänstgöra i Försvarsmakten. Möjligheten för en civilpliktig som beviljats rätt att vara vapenfri att ställa upp som ledamot i Pliktrådet är därmed i praktiken skenbar.

Om en totalförsvarspliktig kan antas ha en så allvarlig personlig övertygelse rörande bruk av vapen mot annan att övertygelsen är oförenlig med en tjänstgöring som är förenad med bruk av vapen, skall han eller hon efter ansökan få rätt att vara vapenfri (3 kap. 16 § lagen [1994:1809] om totalförsvarsplikt).

Den som har fått rätt att vara vapenfri får inte skrivas in med totalförsvarsplikt till en befattning som är förenad med bruk av vapen eller mot sin vilja skrivas in för tjänstgöring i Försvarsmakten (3 kap. 21 § lagen om totalförsvarsplikt). Rätten för vapenfria att tjänstgöra utanför Försvarsmakten och tidigare Krigsmakten har erkänts i svensk lagstiftning sedan 1920, dvs. i 100 år (se t.ex. SOU 1977:7 s. 54).

Den grundutbildning som kommer i fråga för vapenfria är civilplikt med lång grundutbildning.

Enligt förordningen (2017:1249) om medinflytande för totalförsvarspliktiga företräds såväl de värnpliktiga som de civilpliktiga med lång grundutbildning av den centrala medinflytandeorganisationen Pliktrådet. Pliktrådets fem ledamöter utses för ett år av en kongress där ombud för de totalförsvarspliktiga deltar.

Vid införandet av 2017 års medinflytandeförordning poängterades statens ansvar att tillförsäkra de totalförsvarspliktiga möjligheten att företrädas centralt. Det konstaterades att förekomsten av starka organiserade intressen är en viktig del i hur den svenska demokratin fungerar, samt att t.ex. löntagare har facklig representation liksom studenter och elever har starka organisationer som företräder dem i deras respektive egenskap (Ds 2017:50 s. 30). För att denna centrala, demokratiska princip om företräderskap ska fungera är det lika självklart att var och en har en effektiv rätt och faktisk möjlighet att ställa upp som förtroendevald för sin grupp.

Pliktrådet är administrativt anslutet till Försvarsmakten och ska genom Försvarsmaktens försorg ha tillgång till kansli och kanslistöd (18 § förordningen om medinflytande för totalförsvarspliktiga). Den administrativa anslutningen till Försvarsmakten och kanslistödet därifrån innebär, bland annat, *att* rådets ledamöter uppstår sina ersättningar från Försvarsmakten och anvisas bostäder av Försvarsmakten, *att* ledamöterna har sina arbetsplatser i Försvarsmaktens lokaler, *att* rådets kanslichef och övrig kanslipersonal är anställda i Försvarsmakten samt *att* Försvarsmakten står för upphandling av varor och tjänster åt verksamheten. För Försvarsmaktens administration av ledamöterna är dessa införlivade i Försvarsmaktens personaladministrativa system. Försvarsmakten har dessutom i praktiken manifesterat ett inflytande över Pliktrådets verksamhet, vilket bland annat har behandlats i en skrivelse från Pliktrådet till Försvarsdepartementet den 6 september 2019 (Fö2019/00956/MFI, se även interpellation nr 2019/20:150 till försvarsministern).

Pliktrådets ledamöter tjänstgör således i Försvarsmakten. Samtidigt medför rätten att vara vapenfri, som nämnt, en hundraårig rätt att avstå från sådan tjänstgöring. Det nu gällande regelverket medför därmed att en civilpliktig som har beviljats rätt att vara vapenfri och som är aktuell för att väljas till Pliktrådet, ställs inför att avstå från en grundläggande rättighet: Den civilpliktiga kan välja att fullfölja sin kandidatur, men tvingas då att ge upp sin lagstadgade rätt att avstå från tjänstgöring i Försvarsmakten. Alternativet är att han eller hon står fast vid sin rätt att inte tjänstgöra i Försvarsmakten, men därigenom berövas möjligheten att utöva sin demokratiska rätt att företräda sin grupp som ledamot i Pliktrådet. Genom den nuvarande regleringen är alltså rätten att ställa upp som företrädare för de totalförsvarspliktiga i Pliktrådet i praktiken skenbar för de civilpliktiga som beviljats rätt att vara vapenfri.

CFV vill uppmärksamma regeringen på denna inbyggda konflikt mellan två rättigheter och hemställa att en utredning om personalförsörjningen av det civila försvaret också får

i uppdrag att utreda hur det centrala medinflytandet för de civilpliktiga med lång grundutbildning ska vara utformat, eller att denna fråga utreds i annan ordning.

CFV har tidigare bjudits in att svara på remisser som berör totalförsvarsplikten och tar gärna fortsättningsvis emot sådana inbjudningar även från Justitiedepartementet.

Stockholm som ovan

Erik Hellsten
ordförande
mobil 070-966 14 36

Kopia till

Försvarsdepartementet
Försvarmakten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Totalförsvarets rekryteringsmyndighet
Pliktrådet